

บทที่ 2

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดและบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศและรายงานการวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

การวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

พัชรา กาญจนารัตน์ (2516 : 70-73) ทำการวิจัยเรื่อง "สิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนของกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนราษฎร์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการศึกษาได้ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนให้เหมาะสมถูกสุขลักษณะ ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูใหญ่จากโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ประเภทที่ตั้งอยู่ในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างประชากรได้โรงเรียนที่เป็นตัวแทนของตัวอย่างประชากรทั้งหมด 98 โรงเรียน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนของกรมสามัญศึกษาโดยทั่วไปเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนมากกว่าโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนราษฎร์มีจำนวนนักเรียนมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนโรงเรียนของกรุงเทพมหานครพบว่ามีความไม่เพียงพอทั้งกับจำนวนนักเรียน สำหรับโรงเรียนราษฎร์นั้นพบว่า มีเนื้อที่ของโรงเรียนน้อยกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษากำหนด สภาพแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนของกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ลุ่ม ในวัดหรือในสุเหร่า มีสนามและบริเวณโรงเรียนไม่เพียงพอทั้งกับจำนวนนักเรียน มีต้นไม้ที่ใช้อาศัยร่มเงาเล็กน้อย และมีห้องเรียนไม่เพียงพอทั้งกับจำนวนนักเรียน ทั้ง 3 ประเภท มีจำนวนโต๊ะเรียน ม้านั่ง กระดานดำ ช่องระบายลมระบายอากาศ และแสงสว่างอย่างเพียงพอ แต่การจัดน้ำดื่มน้ำใช้ยังไม่ถูกสุขลักษณะและมีจำนวนไม่เพียงพอ มีส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะไม่เพียงพอทั้งกับจำนวนนักเรียน การกำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ใช้วิธีเผาและมีรถมารับไป

กำจัด ส่วนการกำจัดน้ำโสโครกภายในโรงเรียนส่วนใหญ่มีท่อระบายน้ำโสโครกที่ไม่สามารถกำจัดได้ ในโรงเรียนทั้ง 3 ประเภทส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นและได้รับเหตุรำคาญต่าง ๆ น้อย สภาพแวดล้อมทางจิตใจพบว่า มีบรรยากาศทางสังคมดีพอสมควร โดยโรงเรียน บ้าน และชุมชนมีความสัมพันธ์กันดี และโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมสันทนาการขึ้นภายในโรงเรียน

บุญขึ้น เตชะกัมพูช (2519 : 67-74) ทำการวิจัยเรื่อง "โครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางสร้างพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาภาคใต้ที่เกี่ยวกับโครงการสุขภาพในโรงเรียน ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสำรวจส่งไปยังครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 190 ฉบับ ได้รับแบบสำรวจคืน 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.00 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่มีสนามอาคารเรียนที่ถาวร บางโรงเรียนอาศัยอาคารของวัดและบางโรงเรียนใช้อาคารชั่วคราว มีจำนวนห้องเรียน กระดานดำ และแสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ จำนวนโต๊ะ ม้านั่งมีเพียงพอ แต่มีสุขภัณฑ์ไม่เพียงพอ และการกำจัดขยะมูลฝอยบางโรงเรียนไม่มีการกำจัดที่ถูกสุขลักษณะ

2. การบริการสุขภาพในโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา โรงเรียนราษฎร์ส่วนใหญ่มีการบันทึกสุขภาพนักเรียนเป็นประจำ โรงเรียนเทศบาลมีการปฏิบัติเป็นบางโรงเรียน โรงเรียนประชาบาลประมาณครึ่งหนึ่งไม่เคยทำเลย ส่วนการตรวจสุขภาพโดยแพทย์หรือพยาบาลในโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนเทศบาลส่วนใหญ่ทำมีละครึ่ง โรงเรียนประชาบาลส่วนใหญ่ไม่ได้ทำเลย การตรวจสุขภาพในตอนเช้าโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนเทศบาลได้กระทำทุกวัน ส่วนโรงเรียนประชาบาลทำเป็นบางวัน การวัดสายตาและทดสอบการได้ยินโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนกรมสามัญศึกษาทำปีละครั้ง โรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนเทศบาลไม่เคยทำเลย ส่วนการให้ภูมิคุ้มกันโรคนั้นโรงเรียนทุกประเภทจะกระทำเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้น เท่านั้น

3. การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ส่วนใหญ่ใช้ครูประจำชั้น เป็นผู้สอนซึ่งมีทั้งครูที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับสุขศึกษามาก่อน สำหรับแบบเรียนนั้นนักเรียนเป็นผู้จัดทำเอง ยกเว้นโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งโรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนกรมสามัญศึกษาไม่มีหนังสืออ่านประกอบเลย อุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ การสอนสุขศึกษาภาคปฏิบัติและการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรนั้น โรงเรียนราษฎร์มีการจัดอย่างสม่ำเสมอ ส่วนโรงเรียนประชาบาล เทศบาล และของกรมสามัญศึกษามีการจัดนาน ๆ ครั้ง

พัชรา กาญจนารักษ์ และคณะ (2520 : 29-39) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาโครงการสุขภาพและเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนและเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทักษะและการปฏิบัติทางสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. ความรู้ ครูในโรงเรียนในเขตเทศบาลและครูโรงเรียนนอกเขตเทศบาลมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วครูโรงเรียนเทศบาลมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพดีกว่า เพราะมีวุฒิสูงกว่า และเคยได้รับการอบรมโครงการสุขภาพในโรงเรียนมากกว่า

2. ทักษะ อยู่ในเกณฑ์ดี แต่ไม่ถูกต้องในเรื่องการตรวจสุขภาพฟันว่าเป็นงานนอกหน้าที่ของครู และเห็นว่าสอนวิชาสุขศึกษาได้คะแนนสูง ถือว่าการสอนสุขศึกษาบรรลุเป้าหมาย

3. การปฏิบัติงานของครูเกี่ยวกับโครงการสุขภาพในโรงเรียน ครูโรงเรียนนอกเขตเทศบาลปฏิบัติเกี่ยวกับการบริการสุขภาพในโรงเรียน การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมมากกว่าครูโรงเรียนในเขตเทศบาล ส่วนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนนั้นครูโรงเรียนในเขตเทศบาลรู้จักใช้วิธีการสอนและใช้อุปกรณ์การสอนมากกว่า

วิลาศ จันทรรัตน์ (2524 : 77-81) ทำการวิจัยเรื่อง "การบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเข้าใจ และปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานสุขภาพในโรงเรียนของครูใหญ่ และเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจและปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานสุขภาพในโรงเรียนของครูใหญ่

โดยจำแนกตามระดับวุฒิ ประสบการณ์ในการทำงาน และเขตที่ตั้งของโรงเรียน ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามส่งไปยังครูใหญ่จำนวน 247 คน เป็นครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตสุขาภิบาล 20 คน และนอกเขตสุขาภิบาล 227 คน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำของงานสุขศึกษาในสถานศึกษาที่คณะกรรมการสุขภาพศึกษาธิการศึกษากำหนดไว้ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนในระดับมากคือเรื่องงบประมาณ กำลังคน และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งครูใหญ่ที่มีวุฒิ ประสบการณ์ และปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งแตกต่างกัน มีปัญหาในการบริหารงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

2. ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียน ปรากฏว่าครูใหญ่โรงเรียนในเขตสุขาภิบาล และครูใหญ่โรงเรียนนอกเขตสุขาภิบาลมีความเข้าใจในการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียนแตกต่างกัน ครูใหญ่ที่มีวุฒิต่างกันและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความเข้าใจในการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียนไม่แตกต่างกันในส่วนตัวรวม แต่เมื่อพิจารณาเป็นด้าน ๆ ปรากฏว่าครูใหญ่โรงเรียนในเขตสุขาภิบาลและนอกเขตสุขาภิบาลมีความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการวางแผนและการประสานงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแตกต่างกัน ครูใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี มีความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนและการประสานงานแตกต่างจากครูใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป

ทิพา จันทรคามิ (2525 : 108-114) ทำการวิจัยเรื่อง "โครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และเพื่อศึกษาปัญหาการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการวิจัยโดยส่งแบบสอบถามไปยังครูใหญ่หรือผู้รับผิดชอบโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ กลาง และ เล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 414 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ดอนในเขตชุมชน ไม่มีเหตุรำคาญใด ๆ ห้องเรียน โต๊ะเรียน และม้านั่ง มีจำนวนไม่เพียงพอ และมีจำนวนไม่เพียงพอ และมีขนาดที่ไม่เหมาะสมกับร่างกายของนักเรียน ภายในห้องเรียนมีการระบายอากาศและมีแสงสว่างเพียงพอ จำนวนลิ้มและที่ปัสสาวะมีเพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐาน

ขั้นต่ำของงานสุขศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนใหญ่จัดน้ำประปาไว้สำหรับให้นักเรียนดื่ม ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและเล็กจัดน้ำใส่ตู้หรือถังไว้ให้นักเรียนเปิดก๊อกดื่มได้ การระบายน้ำโสโครกและการกำจัดขยะที่มีอยู่ทุกโรงเรียนทำได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. การบริการสุขภาพในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีห้องพยาบาลแค่ขาดแคลนเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ไว้สำหรับใช้บริการ มีการตรวจสุขภาพนักเรียนในตอนเช้าโดยครูทุกวัน ส่วนการตรวจสุขภาพนักเรียนโดยแพทย์นั้นในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการตรวจเทอมละครั้ง ในโรงเรียนขนาดกลางและเล็กส่วนใหญ่มีการตรวจปีละครั้ง การตรวจสายตาและการทดสอบการได้ยินส่วนใหญ่ไม่มีการปฏิบัติเลย แต่มีการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเทอมละครั้ง

3. การสอนสุขศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่และกลางส่วนใหญ่ให้ครูประจำชั้น เป็นผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ส่วนชั้นประถมปลายมีครูพิเศษสอน สำหรับเอกสารเกี่ยวกับสุขศึกษาเพื่อการค้นคว้ามีไม่เพียงพอ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการสอนสุขศึกษาเลย

4. สภาพปัญหาในการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนพบว่า ปัญหาในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนทุกขนาด เป็นปัญหาในระดับปานกลางในเรื่องบริเวณโรงเรียน, การจัดน้ำดื่มมาใช้ การจัดโต๊ะและม้านั่งให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนทุกขนาด เป็นปัญหาในระดับปานกลางเกี่ยวกับการวัดสายตา การทดสอบการได้ยิน การจัดบริการอาหารกลางวัน และการจัดให้ครูได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดให้นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพจากแพทย์ ส่วนทางด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนนั้นพบว่า การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมความรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับมาก และปัญหาทางด้านการจัดดำเนินการโครงการสุขภาพในโรงเรียนพบว่า เรื่องงบประมาณเป็นปัญหาในระดับมาก เรื่องความร่วมมือจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นปัญหาระดับปานกลาง

กาญจนา นุญมี (2527 : 150-155) ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพปัญหาและความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน ปัญหาและความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนโดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ขนาดโรงเรียน และเขตที่ตั้งโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 275 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 420 โรงเรียน เป็นชาย 170 คน หญิง 105 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ทดสอบค่า "ที" (t-test) และ เอฟเทสต์ (F-test) ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จัดได้ถูกสุขลักษณะ ในเรื่องพื้นที่ตั้งโรงเรียน อาคารเรียน ขนาดห้องเรียน แสงสว่าง และการถ่ายเทอากาศในห้องเรียน ขนาดของโต๊ะเรียนและม้านั่ง การจัดน้ำดื่มน้ำใช้ จำนวนส้วมต่อจำนวนนักเรียน การกำจัดขยะมูลฝอย ความสัมพันธ์ระหว่างทางบ้านกับทางโรงเรียน บรรยากาศภายในโรงเรียนระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนที่จัดได้ยังไม่ถูกสุขลักษณะคือ การป้องกันสิ่งรบกวนทั้งเสียงและกลิ่น นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ของทั้งสามขนาดยังจัดทางระบายน้ำเสียได้ไม่ถูกสุขลักษณะ

2. ด้านการจัดบริการสุขภาพ ส่วนใหญ่จัดได้ถูกสุขลักษณะ ในเรื่องการบันทึกบัตรสุขภาพ การตรวจสุขภาพนักเรียนโดยแพทย์หรือพยาบาล และโดยครูในตอนเช้า การสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน การปฐมพยาบาลและแนะนำสุขภาพ แต่เรื่องการตรวจวัดสายตาและการทดสอบการได้ยินจัดได้เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนขนาดเล็กยังไม่มีการจัด และโรงเรียนร้อยละ 56.73 ยังจัดการตรวจสุขภาพครูในโรงเรียนได้ยังไม่ดี เพราะยังไม่เคยจัดให้มีการตรวจสุขภาพครูในโรงเรียนเลย

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา ปรากฏว่า ยังมีครูที่มีวุฒิทางสุขศึกษาไม่ครบทุกโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางส่วนใหญ่ใช้ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสอน แต่โรงเรียนขนาดเล็กสอนโดยครูประจำชั้น โครงการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้โครงการสร้างที่จัดทำโดยศึกษานิเทศก์ของกรุงเทพมหานคร หนังสือหลักสูตร แผนการสอน และคู่มือครูมีเพียงพอ ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำอุปกรณ์การสอนเอง และมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสุขศึกษาทุกปี ส่วนสิ่งที่เป็นปัญหาคือ โรงเรียนทั้งสามขนาดส่วนใหญ่ยังขาดแคลนหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับสุขภาพสำหรับครูและนักเรียนได้ค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติม

4. ความคิด เห็นของผู้บริหารที่มีต่อการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความ เห็นว่า เห็นด้วยว่าควรจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้เหมาะสม และโรงเรียนมีความพร้อม เกือบทุกด้านที่จะจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน ยกเว้นต้องการงบประมาณเพิ่มขึ้น และระดับความคิดเห็นระดับปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน และเขตที่ตั้งโรงเรียน ไม่มีผลให้ความคิดเห็นและระดับปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนแตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ราชู (Raju 1970 : 12-20) ทำการวิจัย เรื่อง "การสำรวจโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 8 (School Health Program in Selected middle schools of Delhi, A Survey) โรงเรียนดังกล่าวตั้งอยู่ในเมืองนิวเดลี โรงเรียนที่สำรวจทั้งหมด 44 โรงเรียน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่พบว่า ร้อยละ 50 ตั้งอยู่ในที่ ๆ มีเสียงดังรบกวนจากการจราจร สถานีรถไฟ ร้อยละ 20 ตั้งอยู่ใกล้สระน้ำ และบ่อน้ำที่ที่ปากบ่อไม่มีฝาปิดมิดชิด ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายแก่เด็ก นอกจากนี้โรงเรียนยังตั้งอยู่ในชอยสกปรกซึ่งเป็นแหล่งเสื่อมโทรมอีกด้วย

2. โรงเรียนทั้งหมด 44 โรงเรียน มีอาคารเรียนของตนเองเพียง 38 โรงเรียน อาคารเรียนส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ในจำนวนนี้มี 27 โรงเรียน มีอาคารเรียน มีพื้นที่รองรับเป็นพื้นดิน และโรงเรียนอีก 6 โรงเรียนไม่มีอาคารเรียนของตนเองต้องอาศัยอาคารบ้านพักเป็นห้องเรียน

3. จำนวนห้องเรียนต่อจำนวนนักเรียน พบว่ามีเพียง 3 โรงเรียนเท่านั้นที่มีห้องเรียนมากกว่า 30 ห้อง และจำนวนนักเรียนห้องละ 50 คนมี 18 โรงเรียน ห้องละ 40 คนมี 18 โรงเรียนที่เหลือมีนักเรียนห้องละ 30 คน

4. การระบายอากาศภายในห้องเรียนพบว่า โรงเรียน 3 โรงเรียนไม่มีหน้าต่าง และอีก 14 โรงเรียนไม่มีช่องระบายอากาศ โรงเรียนจำนวน 1 ใน 3 มีการระบายอากาศไม่ดี

5. แหล่งน้ำใช้ในโรงเรียน โรงเรียนทั้ง 44 โรงเรียน มีน้ำประปาใช้ มีก๊อกประปา
โรงเรียน 5 โรงเรียน ใช้น้ำดื่มโรงเรียน 27 โรงเรียนมีโถ่งสำหรับเก็บน้ำไว้ใช้

6. จำนวนส้วมมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และมีโรงเรียน 3 โรงเรียนไม่มีส้วม
นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีส้วม 1 ที่นั่งต่อนักเรียน 100 คน

7. กิจกรรมสันทนาการพบว่า โรงเรียน 22 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมพลศึกษา แต่
โรงเรียนอีก 11 โรงเรียนไม่ได้จัดกิจกรรมพลศึกษาเนื่องจากไม่มีสนาม มีโรงเรียน 12 โรงเรียนจัด
ทัศนศึกษา และมี 15 โรงเรียนจัดให้มีชมรมงานอดิเรก

8. การปลูกต้นไม้ และจัดทำสวนดอกไม้ภายในโรงเรียนพบว่า โรงเรียน 5 โรงเรียน
ครูกับนักเรียนร่วมมือกันปลูกต้นไม้ทั้งไม้ดอกและให้ร่มเงา

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ เสนอแนะแก่ฝ่ายการศึกษาให้ เลือกสถานที่สร้างโรงเรียนให้เหมาะสม
สมถุขลักษณะให้มากยิ่งขึ้น และควรจัดอบรมครูประถมศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในวิชา
สุขภาพส่วนบุคคลและชุมชน เพื่อที่จะให้ครูได้นำความรู้ไปอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้จักปฏิบัติตนให้มี
สุขภาพสมบูรณ์ต่อไป

รอสเนอร์ (Rosner 1975 : 595-597) ทำการวิจัยเรื่อง "ความ
ต้องการการบริการสุขภาพในโรงเรียนในรัฐวิสคอนซิน (School Health Service Needs
in Wisconsin) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษารูปแบบสุขภาพที่โรงเรียนต้องการ ให้จัดขึ้น
เพื่อจะนำไปใช้พัฒนาการบริการสุขภาพในโรงเรียนให้ดีขึ้น การวิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น
ของผู้บริหาร การอภิปรายกลุ่มระหว่างนักสาธารณสุข ผู้ปกครอง และนักเรียน เกี่ยวกับการ
บริการสุขภาพที่ต้องการ การสำรวจความคิดเห็นของพยาบาล และบุคลากรในโรงเรียน ผล
การวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

การบริการสุขภาพที่เป็นความต้องการของโรงเรียนในรัฐวิสคอนซินมากได้แก่ การ
บริการเหตุฉุกเฉิน การสอนสุขศึกษา การทำบันทึกสุขภาพ การปฐมพยาบาล และการส่งตัว
ผู้ป่วย นอกจากนี้ผู้ปกครองนักเรียนยังต้องการให้มีพยาบาลประจำโรงเรียนตลอดเวลา นัก-
สาธารณสุขเห็นว่า การจัดบริการสุขภาพควรให้สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพในชุมชน พยาบาลใน
โรงเรียนเห็นว่างานรักษาถือว่าเป็นงานสำคัญในการบริการสุขภาพในโรงเรียน และปัญหาสำคัญ
ของการบริการสุขภาพโดยทั่วไปคือ ขาดการสนับสนุนทางงบประมาณ และขาดการร่วมมือจาก
ผู้ปกครอง

ซัตเตอร์ (Sutter 1978 : 6590-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการอบรมที่มีต่อทัศนคติและการสอนโภชนาการของครูประถมศึกษา" (Effects of In-service Program on Nutrition Attitudes and the Teaching of Nutrition by Elementary Teachers) โดยการทดลองกับครูโรงเรียนประถมศึกษา ให้กลุ่มทดลองเป็นครูที่ได้รับการฝึกอบรมตามโครงการโภชนาการในโรงเรียน และกลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่า

ครูที่ได้รับการฝึกอบรมมีทัศนคติและการสอนโภชนาการเป็นไปในทางที่ถูกต้องกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติทางด้านโภชนาการไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการฝึกอบรมสำหรับครูเพื่อส่งเสริมให้การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนโดยครู เหล่านี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เฮาเวล และมาร์ติน (Howell and Martin 1978 : 433-441) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลรูปแบบของการบริการสุขภาพในโรงเรียน" (An Evaluation Model for School Health Services) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความจำเป็นระหว่างนโยบายของรัฐเวอร์จิเนียกับนโยบายอื่น ๆ ของผู้บริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียน นโยบายของรัฐเวอร์จิเนียซึ่งแปรผลออกมาเป็นวัตถุประสงค์และเครื่องมือในโรงเรียน ข้อเสนอแนะนโยบายจากผู้ประกอบอาชีพนี้ และเครื่องมือในโรงเรียนท้องถิ่น วิธีการวิจัยโดยสร้างแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับนโยบายการจัดโครงการบริการสุขภาพในโรงเรียน และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการบริการสุขภาพในโรงเรียน แล้วส่งแบบสอบถามไปให้กับครูใหญ่และครูสุขศึกษาจากโรงเรียน 74 แห่ง ในรัฐเวอร์จิเนีย นำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตาราง ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะสำคัญและโครงสร้างของความเข้าใจในโครงการสุขภาพในโรงเรียนเกี่ยวกับการบริการสุขภาพควรได้มาจากข้อเสนอแนะข้อมูลภายนอก
2. พยาบาลประจำโรงเรียนควรจะได้เรียนเกี่ยวกับโครงการสุขภาพในโรงเรียน
3. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการสุขภาพแก่ผู้บริหารโรงเรียน พยาบาลประจำโรงเรียน แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กริฟฟิต และวิกเคอร์ (Griffith and Whicker 1981 : 428-432) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ครูผู้สังเกตปัญหาสุขภาพของนักเรียน" (Teacher-observer of Student Health Problem) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนโดยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นรัฐ และตั้งอยู่ในชนบท โดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างครูและพยาบาล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบก่อนเริ่มโครงการและหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ผลการวิจัยปรากฏว่า

ครูส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่จะมอบหน้าที่และความรับผิดชอบในการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนมาให้ครูเป็นผู้ดำเนินการเอง ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า เป็นการไม่สมควรที่จะให้ครูเป็นผู้ตรวจสอบสุขภาพนักเรียน จึงทำให้ครูที่มีความสนใจในการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนไม่อยากทำงานด้านนี้ด้วย

เดวิส (Davis 1983 : 610-612) ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อวิชาสุขภาพศึกษา" (A Study of High School Principal's Role in Health Education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบที่คาดหวังในตัวผู้บริหารโรงเรียนต่อวิชาสุขภาพศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารและบทบาทที่กระทำจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมต่อวิชาสุขภาพศึกษาในทัศนะของผู้บริหารที่ได้ปฏิบัติจริง และในทัศนะของครูผู้สอนสุขภาพศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีทั้งสิ้น 16 ชุด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร และครูสอนสุขภาพศึกษาจาก 8 โรงเรียนซึ่งมีขนาดใหญ่ แบบสอบถามได้รับตอบมาทั้งสิ้น 12 ชุด คิดเป็นร้อยละ 75 ผลการวิจัยปรากฏว่า

ส่วนใหญ่ครูผู้สอนสุขภาพศึกษาเป็นครูพลศึกษา และได้จัดอันดับความสำคัญของวิชาสุขภาพศึกษาดำกว่าความคิดเห็นของผู้บริหาร ซึ่งได้จัดอันดับความสำคัญของวิชาสุขภาพศึกษาไว้สูงกว่า ส่วนในด้านบทบาทที่กระทำจริงของผู้บริหารที่มีต่อวิชาสุขภาพศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาสุขภาพศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันคือ ทุกฝ่ายยอมรับบทบาทที่คาดหวังในตัวผู้บริหารที่มีต่อวิชาสุขภาพศึกษา

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศพบว่า การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนนั้น เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจสภาพปัญหา ความรู้ ความเข้าใจในการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพ

ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง วุฒิ ประสบการณ์ เพศของ ผู้บริหาร ขนาดและที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนอยู่ใน ระดับน้อย ส่วนสภาพการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนนั้นพบว่า ส่วนใหญ่การจัดโครงการ สุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา ต่อไป ทั้งทางด้านการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน การจัดบริการสุขภาพ และ การจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน

ทางด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเฉพาะด้าน โดยแยกเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อปรับปรุงการบริการสุขภาพ และ การวิจัยเพื่อประโยชน์ในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า กิจกรรม ทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสุขภาพของนักเรียนทั้งสิ้น หากผู้บริหารโครงการมีเทคนิควิธีการ ที่เหมาะสมในการบริหารงาน สามารถกระตุ้นเตือนความสนใจก่อให้เกิดความร่วมมือจัดกิจกรรม ให้ตรงกับความต้องการจนเกิดแรงจูงใจนำไปสู่การปฏิบัติแล้ว ย่อมสามารถพัฒนาสุขภาพของ นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี วิธีการที่จะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถดังกล่าว ได้นั้นมีการศึกษาวิจัยแล้วพบว่า การจัดฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถจัดโครงการ สุขภาพในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน ให้ได้ผลดีนั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ความสนใจ และความเข้าใจในการจัดโครงการสุขภาพของ ครูในโรงเรียน ตลอดจนประชาชนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมืออย่าง จริงจังด้วย ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างครูกับ ชุมชน เพื่อให้การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สำหรับ เรื่องการ เปรียบ เทียบระหว่างการปฏิบัติที่คาดหวังกับการปฏิบัติจริงในการ บริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษานั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิจัย มาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง "การ เปรียบ เทียบการปฏิบัติที่คาดหวังกับการ ปฏิบัติจริงในการบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถม- ศึกษา เขตการศึกษา 1" เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถส่งเสริมสุขภาพ ของนักเรียนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง เป็นกำลังสำคัญในการ พัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป